

A kötet megjelenését a Magyar Tudományos Akadémia Társadalomtudományi
Kutatóközpont Jogtudományi Intézet támogatta.

© Fekete Balázs, 2019

ISBN 978 963 312 307 2
ISSN 2060 9361

 E L T E
Ö T V Ö S
K I A D Ó www.eotvoskiado.hu

Felelős kiadó: Hunyady András ügyvezető igazgató
Felelős szerkesztő: Kiss Ernő Csongor
Szakszerkesztők: Borsos-Szabó Ágnes, Bérci Ildikó
Projektvezető: Sándor Júlia
Tördelőszerkesztő: SzépKönyvek
Borítótervező: Csele Kmotrik Ildikó
Nyomdai kivitelező: Multiszolg Bt.

Tartalom

Előszó	9
Köszönetnyilvánítás	11
Bevezetés	15
I. Három prelúdium: egy mítosz, klasszikusok és kitekintés	17
1. Az érdeklődés hiányának mítosza	17
2. A(z) (alkotmány)preambulum klasszikus megközelítései	20
a) Hogyan válhat a jogszabály többé, mint pusztá erő: preambulum és meggyőzés	20
b) Túl az alkotmányjogon: alapvető politikai döntések a preambulumban	22
3. Túl a nemzeti jogokon: a preambulum szerepe a nemzetközi és uniós jogban	24
4. A probléma létezése tagadhatatlan	27
II. Az alkotmánypreambulumok kutatása: kiindulópontok	29
1. Jelentősebb kutatási előzmények	29
a) Jogelméleti kutatási előzmények	29
b) Szövegelméleti kutatási előzmények	35
c) Alkotmányelméleti kutatási előzmények	41
2. A korábbi kutatások módszertani és tartalmi tanulságai	49
3. A vizsgált alkotmánypreambulumok és forrásaik	53
III. Az alkotmánypreambulum: összehasonlító elemzés	55
1. Módszertani megalapozás	56
a) A „mérsékelt kulturalizmus” módszere	56
b) Az alkotmánypreambulumok meghatározó és helyettesíthető elemei	57
2. Az alkotmánypreambulumok csoportosításának két lehetősége	59
a) Kvalitatív megközelítés: a tartalmi gazdagság három modellje	59
b) Kvantitatív megközelítés: „rég” és „új Európa”	63
3. Értékelemek – az európai jogi kultúra értékvilága felé	66
a) Bevezetés	66
b) Kiindulópontok	66
c) A kutatási kérdés, hipotézis és a módszertani előfeltevések	68
d) A módszer	69
e) Az alkotmánypreambulumok összehasonlító vizsgálata	70
4. Történelmi elemek	75
a) A történelmi elemek lehetséges típusai	75
b) A „történelmiség” kérdése, módszertani problémák	76

c) A történelmi elemek funkciói	76
d) A történelmi elemek alkalmazása.....	79
5. Vallási elemek.....	80
a) Isten említése a preambulumban, <i>invocatio</i> és <i>nominatio dei</i>	80
b) Egyéb vallási jellegű hivatkozások.....	81
c) A vallási elemek szerepe	83
6. Következtetések.....	84
IV. Az alkotmánypreambulumban: jogelméleti elemzés.....	85
1. Az elméleti kiindulópontok tisztázása.....	86
a) Performatívumok – illokúciós erő – normativitás	86
b) A szövegkapcsolatok természete	91
2. Beszéddaktus-elmélet – alkotmánypreambulumban – normativitás.....	97
a) Kötelezettségvállaló performatívumok az alkotmánypreambulumban	97
b) Az alkotmánypreambulumban normativitása.....	99
c) Egy példa: a Nemzeti Hitvallás normativitásának kérdése	102
3. Az alkotmánypreambulumban intertextusai.....	106
a) Alkotmánypreambulumban és paratextualitás	107
b) Alkotmánypreambulumban és architextualitás	110
c) Alkotmánypreambulumban és társadalmi textus	113
d) Egy példa: a francia alkotmánypreambulumban intertextusai	115
4. Következtetések.....	125
V. Következtetések.....	127
1. A közös preambulumban hiánya.....	127
a) Az alkotmánypreambulumban nyugati felfogása	130
b) Az alkotmánypreambulumban közép-európai megközelítése	132
2. Toposzok a nyugati és a közép-európai preambulumban.....	136
3. Konvergencia az alkotmánypreambulumban világában?.....	141
a) A konvergencia jelei a nyugati alkotmánypreambulumban körében.....	143
b) A konvergencia jelei a közép-európai alkotmánypreambulumban körében	145
Irodalomjegyzék.....	149
Felhasznált szakirodalom.....	149
Felhasznált szépirodalom.....	157
Egyéb források	157
Felhasznált bírói ítéletek	157

Énem:
gömb-alakú otthonom.
Ha kitekintek a résen,
a tarka világot látom
örvénylésben

(Weöres Sándor: *Én és a világ*)

Előszó

Fekete Balázs munkái közül egy alkotmányjogász számára legérdekesebb talán e legújabb könyve. Nemcsak azért, mert az alkotmánypreambulók összehasonlító elemzése számomra is izgalmas, hanem mindenekelőtt azért, mert a szerző módszertanilag is utat mutat a jogösszehasonlítás számára. Más tudományterületek, így a nyelvfilozófia eredményeinek a jogi szövegekre, különösen az alkotmánypreambulokra alkalmazása új kísérlet. Az európai alkotmánypreambulók elemzése lehetőséget ad arra, hogy megmutatkozzék a jogi szöveg és azon keresztül a jog szerző által felismert komplexitása. Az alkotmányjogi szakirodalomban – ahogy azt a szerző kiindulópontként gondosan bemutatja – alapvető kérdés az alkotmánypreambulók normatív jellege és azok alkotmányértelmezésben betöltött funkciója. A preambulum tehát a jogi norma és a politikai deklaráció határmezsgyéjén áll, és ezért alapvető az igény a témát tárgyaló szakirodalomban a többsíkú, nem pusztán jogi értelmezésre. A hiánypótló munka erre az igényre reagál.

A könyv filozófiai megközelítést választ kiindulópontjául. „Platón amellett érvel, hogy a preambulum feladata az, hogy megmagyarázza a törvények helyességét a polgároknak, és így meggyőzze őket arról, hogy helyes azt betartani. E preambulók lényegében a törvény igazolását szolgálják.” A szerző találóan mutat rá, hogy ez az antik gondolat hogyan talál utat egészen a felvilágosodás gondolköréig.

Fekete Balázs meggyőzően érvel amellett, hogy a preambulumokat ne pusztán a hagyományos alkotmányjog-dogmatikai keretek között értelmezzük. A szerző javaslata szerint e szövegeket funkciójuk és eredetük szerint szükséges többek között értékelemekre, történelmi elemekre és vallási elemekre bontani, és ennek megfelelően értelmezni (mérsékelt kulturalizmus).

A szerző végső soron azt vizsgálja átfogóan, hogy milyen hasonlóságok és különbségek figyelhetők meg a nyugati és a kelet-európai alkotmányok preambulumai között. Az elemzés kiindulópontja a preambulók filozófiai és elméleti háttérének értelmezése, majd a kötet részletesen bemutatja a fentiek szerint csoportosított rendelkezéseket. Bár Fekete Balázs a kérdést kifejezetten az alkotmánypreambulók értékeleinek vizsgálatánál teszi fel, az egész könyvön végigvonuló kíváncsiság az, hogy mit tudhatunk meg a közös, alkotmányos hagyományainkról a preambulók összehasonlító elemzése által. „A vizsgált alkotmánypreambulók értékeleinek megismerése mellett értékes segítséget kaphatunk a modern európai alkotmányosság alapértékeinek azonosításában.” A történelmi és a vallási elemek áttekintése és értelmezése is közelebb visz ennek megértéséhez.

A szerző által követett módszertan segítségével friss szemmel nézhetünk a már sokszor elemzett dokumentumokra. A francia és a magyar alkotmánypreambulum

mélyebb elemzésén át láthatjuk, hogy a módszer, amelyet a szerző kínál, alkalmas teljesen különböző típusú jogi szövegek elemzésére. A módszer ugyanis érvényes következtetésekre vezet az 1958-as francia alkotmány utaló jellegű és normatív erejű szabálya és a terjedelmes magyar preambulum inkább deklaratívnak nevezhető rendelkezései esetében is. E mű kevésbé hangsúlyozza a jogi kultúra jelentőségét, a következtetései mégis azt sugallják, hogy a könyv elolvasásával az európai jogi kultúráról alkotott tudásunk gazdagodik.

Fekete Balázs írása segítheti a jogértelmezést és a jogalkalmazást. Az európai alkotmánypreambulumból levont következtetések eredményeként választ kaphatunk arra, hogy van-e az alkotmánypreambulumnak általában magyarázó ereje a törvény érvényességére vonatkozóan, köteles-e az alkotmány értelmezője a preambulumban összhangban értelmezni a normaszöveget, lehet-e közvetlenül jogokat és kötelezettségeket levezetni az alkotmányból. A könyv segít eldönteni azt, hogy melyik preambulum esetében milyen válasz adható a fenti kérdésekre hangsúlyozva, hogy bár megfigyelhetők európai trendek e kérdésben, végeredményben a nemzeti hagyományokra épülő, épp ezért részben divergáló megoldások dominálnak.

A „mérsékelt kulturalizmus” módszerével elemeire bontott szöveg alkotmányjogi, jogelméleti és nyelvfilozófiai elemzése számos új felismeréshez vezethet. „Létezik-e jelenleg bármiféle kánon Európában az alkotmányok bevezető szövegeinek felépítéséről, stílusáról?” – kérdezi a szerző. Úgy tűnik, hogy ilyen kánon nem létezik, ezért is nehéz a jogi elemzés dolga. Fekete Balázs módszeres, összehasonlító vizsgálata, amely nyelvi megközelítésekkel gazdagítja a szöveg elemzését, hozzásegít azonban minket ennek a felismerésnek az elfogadásához, és ahhoz is, hogy új módszereket alkalmazzunk e dokumentumok megértéséhez.

Köszönöm Balázsnak, hogy a hosszú évek munkája során mindig alkalmam volt beszélgetni ezekről az érdekesítő jogtudományi kérdésekről, és nagy örömmel tölt el, hogy alkotmányjogásként más jogterületek kutatói és művelői és más tudományok számára is őszintén ajánlhatom e kötetet.

2019. február

Gárdos-Orosz Fruzsina

Köszönetnyilvánítás

E munka nyilvánvalóan nem készülhetett volna el, ha kizárólag magamra vagyok utalva. Semmiképpen sem beszélhetünk tehát jelen esetben magányos vállalkozásról. Több olyan problémával is szembekerültem az írás során, melyeknél meg kellett kérdeznem az adott rész kérdéshez nálam jobban értő barátaim és kollegáim véleményét, és megjegyzéseik nemegyszer érdemben járultak hozzá munkám továbbfejlesztéséhez. A következőkben röviden szeretnék köszönetet mondani azoknak, akik a leginkább hozzájárultak e dolgozat elkészítéséhez.

Noha e munkában Péteri Zoltán csak a legelején vett részt, amikor biztatott arra, hogy keressék egy olyan új témát, ahol az összehasonlító módszer segítségével dolgozhatok tovább, mégis, mindenképpen meg kell említenem hozzájárulását, hiszen mindig, amikor jogösszehasonlítással foglalkozom, nem felejtetem el, hogy a módszertani alapokat tőle tanultam. A dolgozatban használt „mérsékelt kulturalizmus” módszere talán elnyerné az ő tetszését is, mindenesetre úgy érzem, hogy közel áll ahhoz, ahogyan ő a módszertan kérdéseiről gondolkodik.

A téma kiválasztásában jelentős szerepet játszott Lamm Vanda, aki 2010 első felében arra biztatott, hogy a Jogtudományi Intézet alkotmány-előkészítéssel foglalkozó októberi konferenciáján tartsak egy előadást az európai alkotmánypreambulokról összehasonlító szemszögből, különös tekintettel a történelmi elemek szerepére. Nem túlzás azt állítani, hogy e dolgozat alapötlete lényegében ekkor született meg, a biztatás és a kedvező visszajelzések, illetve a téma érdekessége inspiráltak arra, hogy az alkotmánypreambulomokkal tovább foglalkozzam, és ennek eredményét tarthatja most kezében az olvasó. E konferencián láttam azt, hogy a téma iránt van érdeklődés a magyar jogtudományban, és emellett lehetőség is van a munkára, mivel számos kérdés még nem kellően kidolgozott.

Különösen hálás vagyok Sente Zoltánnak, akik az elmúlt évben figyelemmel kísérte a dolgozat formálódását, és az annak magját alkotó harmadik és negyedik fejezetet részletesen kommentálta és kritizálta alkotmányjogászai nézőpontból. Beszélgetéseinkből nagyon sokat tanultam, és különösen örültem annak, hogy nem söpörte le egy mozdulattal a – mondjuk úgy – jogtudomány határait több esetben súroló kiindulópontjaimat és elképzeléseimet (például a „mérsékelt kulturalizmus” módszere, az intertextusok bevonása a megértésbe, a nyelvfilozófia alkalmazása). Javításai, ötletei, módszertani megjegyzései érdemben fejlesztették tovább az általam készített első szövegváltozatokat.

Az alkotmányjogászok körében Gárdos-Orosz Fruzsínának és Chronowski Nórának kell köszönetet mondanom. Mindketten tudtak időt szakítani arra, hogy egyes részproblémákat megbeszéljenek velem, és mindig empátiákkal viszonyultak

azokhoz a szempontjaimhoz, melyek távolabb állnak az alkotmányjogi diskurzus hagyományos kereteitől. Továbbá, hálás vagyok Bragyova Andrásnak, hogy egy műhelyvitán alaposan megbírálta a Nemzeti Hitvallás nyelvfilozófiai elemzéséről szóló szövegemet, és így segített több probléma tisztázásában is.

Noha a dolgozatnak csak egy apró része foglalkozik Platón tanaival a jogszabályok bevezetéséről, mindenképpen meg kell köszönnöm Könczöl Miklós segítségét, aki hajlandó volt arra, hogy a vonatkozó platóni részeket végigbeszélje velem, és így abban a nyugodt tudatban készíthettem a végső változatot, hogy azokban nincs alapvető hiba. Ugyanilyen köszönet illeti Márton Miklóst, aki a nyelvfilozófiához értő filozófus szemével nézte végig a beszédaktusok elméletéhez kapcsolódó szövegrészt, és számos javítást javasolt, valamint megnyugtató, hogy az általam kidolgozott konstrukció – minden pontatlanság és hiányosság ellenére – alapvetően tartható. Ez rendkívül fontos volt a számomra, mivel tisztában vagyok filozófiai ismereteim komoly korlátaival.

Külön köszönöm H. Szilágyi Istvánnak, hogy a kötet alapjául szolgáló habilitációs dolgozatot „egészében” végigolvasta, és részleteiben is kimerítően megkritizálta. Megjegyzései, észrevételei és hozzászólásai óriási segítséget jelentettek.

Végső soron, nagyon nagy köszönetet kell mondanom a családomnak – Virágnak, Marcinak, Barninak, Márknak és Anyukámnak –, akik elviselték a dolgozat megszületését és könyvvé formálódását. Ez nem volt egyszerű folyamat, sajnos, tudom, hogy nagyon sokszor okoztam problémákat azzal, hogy ezen a kéziraton kellett dolgoznom. Elnézést kérek ezúton is.

* * *

Az előbbi kollegáim és barátaim mellett, köszönettel tartozom még a 2008-ban elhunyt Péter Lászlónak. Péter László a 19. századi magyar alkotmánytörténettel foglalkozott leginkább, és egyáltalán nem érintette az alkotmánypreambulók kérdéskörét. Azonban e dolgozat készítésével párhuzamosan az ő munkáit is gyakran forgattam,¹ sok esetben az egyszerű olvasás örömeért, és csak most – azt lezárva – tudatosult bennem, hogy azok több szempontból is jelentős hatást gyakoroltak rám. Azt hiszem, Péter Lászlót olvasva tudatosult bennem, hogy mi a társadalomtudománnyal foglalkozó kutató (*scholar*) feladata: megalapozott munkával láthatóvá kell tennie olyan összefüggéseket, melyek tevékenysége hiányában egyszerűen elsikkadnának, és nem válhatnának a tudományos közgondolkodás részévé. E módon a társadalomtudós a minket körülvevő és egy jelentős részben

¹ Péter László: *Az Elbától keletre*. Budapest, 1998. és Péter, László: *Hungary's Long Nineteenth Century. Constitutional and Democratic Traditions in a European Perspective*. Ed.: Lojkó, Miklós. Leiden – Boston, 2012.

a mi gondolati konstrukcióinkból kiformalódó „világ” megértéséhez járul hozzá, de teszi mindezt *l'art pour l'art* alapon, azaz a tudomány iránti elkötelezettségből, nem pedig a közvetlen – politikai vagy kulturális – hatásgyakorlás vágyával. Másrészt, lenyűgözött Péter László arra irányuló képessége és elkötelezettsége, hogy megtalálja és felfedje a bevetett és az egyértelműség igényével hangoztatott tudományos igazságok (*conventional wisdom*) hiányosságait, és azokkal szembe szállva új értelmezéseket dolgozzon ki. Ilyen értelemben a kutatói munka lényege a korábban már kidolgozott tételek és álláspontok folyamatos „kihívása” és kritikája. Továbbá, nagyon sokat tanultam arról is Péter Lászlótól, hogy lehet eltérő tudásterületeket – az ő esetében a történelemtudományt, a politikai filozófiát és az eszmetörténetet – harmonikusan összeilleszteni és ezáltal olyan diskurzusterületeket létrehozni, melyek érdemben hozzájárulhatnak tudásunk és megértésünk gazdagításához, egyes esetekben akár a korábbitól eltérő irányokat is szabva annak. (Valami hasonlóra tettem én is kísérletet e dolgozatban a jogtudomány, az irodalomtudomány és a nyelvfilozófia egyes területeinek ötvözésével.) Összegezve, Péter László nagy hatást gyakorolt arra, hogyan látom a szakmámat és az engem körülvevő világot. Külön köszönetet kell mondanom Lojkó Miklósnak, aki beszélgetéseinkben személyes történetekkel hozta közelebb hozzám Péter László személyiségét.

* * *

Továbbá szeretném jelezni, hogy e dolgozat részben a témával foglalkozó korábbi tanulmányaimra épül [*Történeti elemek az EU tagállamok alkotmánypreambulumaiban* (2011); *Megjegyzések a Nemzeti Hitvallásról* (2012); *Alkotmánypreambulom és intertextualitás, avagy sok szöveg között az alkotmánypreambulom* (2013); *Preambulumok és nyelvfilozófia, avagy a preambulomok normativitásáról másként* (2013); *A jéghegy csúcsa. Strukturális értékek az európai alkotmányok preambulumaiban* (2014); *The National Avowal: More Than a Conventional Preamble to a Constitution* (2015)]. A fejezetek elkészítése során ezeket a cikkeket csak kiindulópontnak tekintettem, azokat számos ponton átdolgoztam, kiegészítettem és – egyes esetekben – részekre is bontottam, vagy csak egyes gondolatokat vettem át belőlük. E cikkekhez és az alapjukul szolgáló előadásokhoz, többen is hozzászóltak és ezek a kommentárok is sokat segítettek abban, hogy az elgondolásaim hiányosságait és problémáit tisztábban lássam. Bízom abban, hogy sok munka és csiszolás eredményeképpen a kötet egységes képet sugall, és a különféle, egyes esetekben egymástól első pillantásra távol állónak tűnő gondolatmenetek egy nagyobb egységbe simulnak össze.

Bevezetés

Nem könnyű feladat megfelelő kutatási témát találni egy habilitációs dolgozathoz, mely monografikus igénnyel kíván egy problémakört újszerűen feldolgozni. A téma-választást kifejezetten megnehezíti, ha valaki egy olyan kérdéskörrel szeretne foglalkozni, melyet hazánkban eddig kevésbé kutattak, hiszen nem áll rendelkezésére valamiféle előre kitaposott ösvény, melyen elindulhat, majd egy ponton arról letérve, saját útját választhatja. Én azonban pontosan e kihívás miatt választottam az alkotmánypreambulomok kutatását, ugyanis úgy éreztem, hogy a komolyabb előzmények hiánya egyben a kutatói szabadság egyik fontos garanciája is. Úgy is mondhatjuk, hogy így mindenféle segítség nélkül, egyedül indultam útnak, mely egyrésztől felszabadító, másrésztől azonban veszélyes, mert könnyű eltévedni, főleg egy ilyen összetett téma területén.

E kötet alapkérdése, hogy vajon az alkotmányjog-tudomány hagyományos eszköztárán kívüli megközelítések segítségével képesek lehetünk-e olyan új eredményeket elérni, melyek túlmutatnak az alkotmánypreambulomokról rendelkezésünkre álló, bevett ismereteken. Az új eredmények érdekében egyrészt a jogösszehasonlítás módszertanának legújabb meglátásait mozgósítottam, másrészt az irodalomtudomány és a nyelvfilozófia egyes újabb eredményeinek a felhasználására tettem kísérletet. Továbbá igyekeztem a dolgozatot, amennyire lehetséges, a tudományos közlés nyugati elvárásrendszerével összhangban felépíteni és kidolgozni, azaz a kutatási kérdések megfogalmazására különösen nagy hangsúlyt fektettem, az alkalmazott módszereket is igyekeztem részletesen ismertetni, és a kutatás tárgyát is próbáltam a lehető legprecízebben lehatárolni. E módszertani tudatosságot a téma összetettsége is indokolta, hiszen csak gondoljunk bele, hogy az alkotmányokat bevezető szövegek nyilvánvaló alkotmányjogi dimenziójuk mellett számos további jelentésszférral rendelkező(nek) – például az irodalmitól egészen az identitásképzésig.

Legfontosabb megállapításom, hogy nem érdemes valamiféle egységes, európai alkotmánypreambulom-modell vagy -hagyomány létét feltételezni, mivel ez ellen jóval több érv szól, mint amennyi mellette. Sokkal gyümölcsözőbb ezt a gondolatot elvetni, és helyette két eltérő alkotmánypreambulom-modell létét elfogadni: a nyugati és a közép-európai modellét. Ezek jól azonosíthatók, és a tudományos megértés céljaira is jól felhasználhatók, továbbá láthatóvá tesznek olyan összefüggéseket, melyek az uniformitás keresésének ígézetében szinte láthatatlanok maradtak volna.

Annak érdekében, hogy a fenti tézist bizonyítsam, e monográfia a következő szerkezetre épül. Az első fejezet három prelúdium segítségével exponálja az alkotmánypreambulomok problematikáját. A második fejezet áttekinti és kritikailag elemzi a vonatkozó hazai és nemzetközi irodalmat, majd az itt felmerülő problémák

mentén ismerteti a kutatás legalapvetőbb módszertani kiindulópontjait. A harmadik fejezet az összehasonlító elemzést végzi el az ún. „mérsékelt kulturalizmus” módszerére építve mind kvantitatív, mind kvalitatív szempontok alapján. A negyedik fejezet a nyelvfilozófia és az intertextualitás elméleti eredményeinek segítségével olyan alapvető jogelméleti kérdéseket próbál megválaszolni, mint a normativitás vagy a narratívateremtés kérdése. Az utolsó, ötödik fejezet a fenti tézist fejti ki a korábbi eredmények alapján.

I. Három prelúdium: egy mítosz, klasszikusok és kitekintés

1. Az érdeklődés hiányának mítosza	17
2. A(z) (alkotmány)preambulum klasszikus megközelítései	20
a) Hogyan válhat a jogszabály többé, mint pusztán erő: preambulumban és meggyőzés	20
b) Túl az alkotmányjogon: alapvető politikai döntések a preambulumban	22
3. Túl a nemzeti jogokon: a preambulumban szerepe a nemzetközi és uniós jogban	24
4. A probléma létezése tagadhatatlan	27

Egyáltalán nem magától értetődő, hogy egy normatív rendelkezéseket tartalmazó, jogi szöveget megelőző, bevezető egy másik szöveg. Ez a bevezető szöveg lehet hosszabb, lehet rövidebb, azonban esetleges léte olyan kérdéseket vet fel, melyek a jog jelenségének határait mutatnak rá. Ha azt a kérdést tesszük fel, hogy egy ilyen bevezető szöveg vajon a jogszabály része-e, akkor rögtön eljuthatunk ahhoz a problémához, hogy mit is értünk pontosan jog alatt, mivel csak e kérdés megoldása után tudjuk fő kérdésünket megválaszolni. Ugyanígy, ha arra kérdezzük rá, hogy vajon ezeket a hosszabb-rövidebb bevezetőket figyelembe kell-e venni egy bírói döntés során, akkor szintén olyan átfogóbb kérdések válnak megkerülhetetlenné, mint például a bírói döntés természete vagy a jog normativitásának problematikája. A jogszabályok egyszerűnek tűnő, egyes esetekben csak pár szavas bevezetői tehát olyan problémahorizontok irányába mutatnak, melyek a jog alapvetőbb kérdéseit rejtik.

1. Az érdeklődés hiányának mítosza

A különféle preambulumokkal foglalkozó, újabb jogi szakirodalom egyik közös pontja, hogy szinte mindig megemlíti, hogy a preambulumok kutatása a jogtudomány perifériáján helyezkedik el, csak kevés szerző foglalkozik vele, és nincs valódi érdeklődés a téma iránt. Azzal nehéz vitatkozni, hogy ez a problémakör sosem tartozott a legkutatottabb témák közé, és az is vitathatatlan, hogy a jogtudomány-nal foglalkozó szerzők közül csak kevesen szentelték magukat ennek a kérdésnek. Azonban az érdeklődés hiányának ilyen erőteljes deklarálása sokkal inkább e cikkek felvezetésének kötelező toposza, mely az előttünk álló munka egyediségének kiemelésére alkalmas. E toposz olyan gyakran jelent meg a különféle művekben, hogy önálló mítosszá nőtte ki magát, és folyamatosan, a legújabb munkákban is érezteti hatását. Azonban mint minden mítosz, ez sem fedti pontosan a valóságot.

